

Posudek na diplomovou práci

Silvie Brandejsová: RAKUGO – TRADIČNÍ VYPRAVĚČSKÝ ŽÁNŘ

Diplomantka zúročila ve své práci poznatky o japonském tradičním vypravěčském žánru *rakugo*, o němž se měla možnost poučit v průběhu studijních pobytů v Japonsku i účasti kurzu na toto téma, pořádaného kulturním centrem Morišita v Tokiu. Významnou pomocí jí byla i spolupráce s vypravěčem Janagijem Sankjóem. Výběr námětu, jenž byl u nás již zpracován nejen knižně, ale i v odborných statích publikovaných v zahraničních časopisech, pokládám za užitečný především proto, že práce přináší aktuální informace o vývoji a proměnách tohoto typu orální literatury s tradicemi sahajícími hluboko do minulosti. Je až s podivem, že podobný druh zábavy ještě nalézá své místo a uplatnění v současném, stále rychleji se modernizujícím Japonsku, zatímco v mnoha jiných zemích je tradiční orální tvorba spíše na ústupu nebo zcela zaniká.

Autorka rozdělila práci do tří obsáhlejších kapitol 1/ *Rakugo*: lidové vypravěčství na pokraji kultury 2/ Historický vývoj *rakuga* 3/*Rakugo* v životě současných Japonců (zpracování sondy).

Shromážděný materiál i poznatky jsou zpracovány solidně a svědčí o tom, že diplomantka má odpovídající znalosti japonštiny a dobře se orientuje v pramenech. Její práce obsahuje celou řadu zajímavých faktů. Za přínosnou pokládám zvláště kapitolu třetí, jejíž název se mi však nezdá příliš výstižný. Celkově má práce kromě poslední kapitoly převážně deskriptivní charakter. Na samém počátku přináší aktuální informace o současných vypravěčských divadelcích *jose*. V Tokiu, oplývající zábavou všeho druhu, se udržela ještě čtyři stálá *jose* a diplomantka měla možnost je navštívit. Zde bych chtěla připomenout, že spíše než o představení *jose* (str.7) pokládám za srozumitelnější hovořit o programu *jose*, skládajícího se z různých vystoupení. Při této příležitosti by možná bylo zajímavé všimnout si některých pro folkloristu ve srovnání s minulostí zajímavých technických inovací, jako je klimatizace, mikrofon, automat na čaj apod.

V další části práce se autorka zabývá stavbou příběhů, zmiňuje se o jejich hrdinech, gestech i ustálených konvencích, které posluchačům umožňují lépe pochopit smysl děje. Padne zmínka o aktualizacích prvcích, vyskytujících se zvláště v úvodních partiích k tradičním příběhům - *jev*, jenž by si rozhodně zasloužil větší pozornosti, neboť je i jedním z prostředků humoru *rakugo*. V práci by měla být i zmínka o tom, že hrdinové tradičních vyprávění jsou typizováni, takže posluchač již podle jména pozná, o koho se jedná a snáze se pak orientuje v ději příběhu.

Podkapitola Hodnosti vypravěčů (str.28-30) je věnována výuce vypravěčských učňů, která navzdory všem novotám, jak potvrzuje diplomantka, stále ještě probíhá převážně v duchu ustálených zvyklostí a je zárukou vysoké úrovně

tohoto umění. Ke zmínce (str. 65), že „v dřívějších dobách se vypravěči domnívali, že učeň by měl být pravou kopií mistra“ je nutné podotknout, že tomu tak bylo pouze v počátečních letech výuky, kdy učeň musel dokonale zvládnout základy svého řemesla, aby byl později schopen interpretovat příběh tak, jak odpovídal jeho individualitě a nebyl tedy jen pouhou imitací toho, čemu se u mistra naučil.

Je škoda, že se autorka při zpracování neobyčejně zajímavého námětu blíže neseznámila se základy teorie folkloru a s metodami systematického terénního výzkumu, k němuž poskytuje současný vývoj techniky ideální podmínky. To by umožnilo shromážděný materiál obohatit o vlastní postřehy a důkladněji jej zhodnotit, aby byl i v širším smyslu přínosem pro bližší poznání městské, převážně profesionální folklorní tvorby. U nás byl jedním z průkopníků tohoto výzkumu na příklad profesor Bedřich Václavek a jiní badatelé. Jejich práce, podobně jako i studie současných folkloristů, (ze zahraničních např. profesor Dan Ben-Amos či Barbara Kirschenblatt-Gimblett) by posloužily jako spolehlivé teoretické východisko pro zpracování zvoleného tématu a pro stanovení užší definice žánru *rakugo* než pouze jako „lidového umění“ (str.5) Práci by zcela určitě obohatila obrazová dokumentace, fotografické záběry, vlastní nahrávky, záznamy rozhovorů s vypravěči i reakcí obecenstva apod. Ještě bych podotkla, že z hlediska českého jazyka by si práce zasloužila důkladnější revizi.

Přes tyto připomínky hodnotím práci kladně pro množství shromážděného materiálu a snahu diplomantky se s ním co nejučelněji bez větších věcných pochybení vypořádat.

doc.Věna Hrdličková CSc.

V Praze, dne 10.května 2007

Posudek na diplomovou práci

Jméno diplomantky: Silvie Brandejsová

Název práce: Rakugo – tradiční vypravěčský žánr

Oponentka: PhDr. Denisa Kollmannová
Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK

Diplomantka předkládá práci, která se zabývá tradičním japonským vypravěčským žánrem rakugo. Práce je členěna do tří oddílů, první se věnuje charakteristice žánru a příběhů, druhý popisuje historický vývoj žánru a třetí oddíl představuje původní a samostatný výzkum publika, na který se soustředí tato oponentura. Diplomantka si vytkla nelehký cíl obsáhnout celkovou pozici rakuga v současném Japonsku, místo aby se podle obvyklé praxe věnovala pouze jednomu aspektu, například pouze samotné analýze publika či pouze textuální analýze obsahové či narativní struktury příběhů.

Výzkum publika je obecně záležitostí poměrně složitou a klade nároky nejen na erudovanost výzkumníka, od něž se očekává znalost sociologie, mediálních studií a sociální psychologie, ale také na jeho schopnost celý výzkum zorganizovat, jeho výsledky utřídit a data interpretovat v relevantních konotacích. Stejně jako diplomantka (jak uvádí v kapitole 3.5 Poznámka k metodologii výzkumu) si každý výzkumník pokládá základní otázku, zda použít metod kvantitativních, které si kladou nárok na objektivní ověřitelnost a reprezentativnost dat při omezení hloubky a zachycení jemných nuancí zkoumaného tématu, či zda se dát kvalitativní cestou, například formou zúčastněného pozorování. Od první metody většinu badatelů odrazuje její značná organizační, potažmo i finanční nákladnost, od druhé nedůvěra v zachování nepředpojatosti a značné nároky na vlastní interpretační schopnosti.

To, že si diplomantka vybrala první cestu, ukazuje na snahu o zachycení jisté objektivní reality tak, aby mohla sloužit jako širší základní kámen pro jakákoliv další zkoumání – a to je vzhledem k tomu, že v oblasti rakuga se jedná zřejmě o vůbec první počín tohoto typu, krok odvážný a chvályhodný. Nyní již lze konstatovat, že diplomantce se její práce opravdu podařila a předkládá nám solidně zajištěnou sondu (byť vzhledem k povaze vzorku a omezenému prostoru v rámci diplomové práce nelze říci reprezentativní sociologický výzkum), která nám poskytuje zajímavé a objevné poznatky o publiku rakuga. V rámci sondy zpracovala pomocí vhodně vybraného statistického softwaru SPSS 296 správně vyplněných dotazníků při celkové návratnosti 87,5% - ráda bych se v této souvislosti

diplomantky zeptala, jaké otázky byly nejčastěji nezodpovězeny, protože dotazník i výzkumné otázky byly stanoveny zejména na základě euroamerických poznatků o výzkumu publika, který počítá s návratností výrazně nižší. O interkulturní diferenciaci by bylo možné také diskutovat v otázce č. 5, která se snaží metodou asociací určitých stereotypů spojených s představou různých typů sociálních rolí nastínit určité emocionální naladění posluchačů rakuga. Ráda bych se diplomantky zeptala, nakolik jsou konotace spojené s těmito prezentovanými rolemi shodné v kultuře české a japonské (např. relativně negativní konotace stereotypu tchyně či soubor představ spojovaný s pojmem nadřizený)?

Předkládaný výzkum přináší cenné poznatky o základní demografické struktuře publika rakuga, klasifikaci oblíbenosti příběhů a naznačuje i pozice osobního významu rakuga v životě posluchačů. Mám zde jednu kritickou poznámku: proč uvádí diplomantka tutéž tabulku o genderovém rozdělení publika současně na dvou místech práce, na str. 53 a 61? Velmi zajímavý je poznatek o prvotním seznámení se s rakugem, kdy 70% respondentů odpovědělo, že se s rakugem seznámili prostřednictvím dalších médií – rozhlasu či televize, nikoliv, jak by se mohlo zdát, v rodině či ve škole. Ráda bych se diplomantky zeptala, zda má pro tento fakt nějaké další vysvětlení. Tato otázka by si zasloužila další samostatný výzkum, protože by mohla přinést zajímavé poznatky o působení médií v oblasti kulturního vzdělávání a předávání tradičních kulturních prvků a hodnot s přihlédnutím k jejich proměně.

Celkově lze konstatovat, že v oblasti výzkumu publika předkládá diplomantka kvalitně zpracovanou, originální a zajímavou studii, která je podložena relevantní odbornou literaturou a s překvapivě vyzrálou odborností přesahuje do oborů sociologie a mediální studia, jejichž metodologii používá. **Doporučuji** proto diplomovou práci Silvie Brandejsové k obhajobě a navrhuji, aby byla klasifikována známkou **výborně**. Nad rámec tohoto hodnocení ještě oceňuji snahu o důkladný a komplexní přístup ke studiu rakuga jako kulturního fenoménu a odvahu k provedení rozsáhlého výzkumu publika, ke kterému se mnohý diplomant mediálních studií neodhodlá z důvodů značné odborné, časové i finanční nákladnosti.

V Praze 23. 5. 2007

